Мешканці готелю сходилися помалу на обід у велику залу й сідали на свої місця. Слуги не поспішали подавати до столу, очікували, поки надійдуть ті, хто спізнився, щоб не носитися зі стравами. Ті, що купалися здавна, постійні відвідувачі курорту, які незабаром мали закінчити свій термін, з цікавістю оглядались кожного разу, коли прочинялися двері — хотілося побачити якесь нове обличчя.

То велика втіха для тих, що живуть на курортах. Чекаєш обіду, щоб оглянути новоприбулих, угадати, що вони за люди, що роблять звичайно, що думають. Нам завжди хочеться приємних зустрічей, милих знайомств, може, надаємо тут надзвичайної ваги кожному сусідові, незнайомому. Цікавість прокидається, симпатія очікує, громадський інстинкт працює.

Виникає антипатія на тиждень, приязнь на місяць. Зовсім інакше ставишся тут до людей, курортних знайомих розглядаєш під особливим кутом зору. Виявляєш зненацька в людині, побазікавши з нею з годину ввечері, по обіді, під деревом у парку, де дзюркотить цілюще джерело, високий розум, дивовижну гідність, — а місяць мине, і забудеш до решти свого нового приятеля, такого любого в перші дні знайомства.

Тут-таки налагоджуються й справжні, сталі зв’язки — швидше як де. Всі бачаться тут щодня й спізнаються дуже скоро, і кохання, народжуючись, живе поруч із ніжною, невимушеною, щирою, на старий взірець, приязню. Зберігаєш потім з чулістю дорогу згадку про перші години тієї приязні, про ті перші розмови, під час яких упізнається душа, про перші погляди, що питають і відповідають на найпотаємніші, ще не висловлені запитання і думки, згадку про те, як уперше звірилося серце, про чарівне почуття, коли розкриваєш свою душу перед тим, хто, — ти в тому певен, — розкриває тобі свою.

І з години на годину розквітає кохання серед нудного, одноманітного життя на курорті.

Отож того вечора, як і кожного вечора, ми чекали на нових людей.

Прибуло їх тільки двоє— чоловік і жінка, батько та дочка. Вони нагадали мені зразу дійових осіб з творів Єдгара По, А проте вони вабили до себе, вабили своїм безталанням. Побила їх, здавалось, лиха доля. Батько був дуже високий на зріст, худий, трохи зігнутий, із зовсім сивою, занадто сивою, коли порівняти до не старого ще обличчя, головою. Щось поважне було в його рухах, у постаті, своєю суворою поставою він нагадував протестанта. Дочка років, може, двадцяти чотирьох чи двадцяти п’яти, маленька, теж дуже худа, дуже бліда, мала якийсь виснажений, стомлений, пригнічений вигляд. Трапляються такі люди, немовби занадто безсилі, щоб знести працю та життєві турботи, занадто безсилі, щоб рухатись, ходити, робити все те, що ми робимо кожен день. Була вона досить гарна, ота дівчина, але прозорою своєю красою схожа була на привид. І їла вона дуже повільно, ніби ледве здобувалась на силу ворухнути рукою.

Це вона, напевне, мала лікуватися водами.

За столом вони сиділи навпроти мене, і я зразу помітив, що в батька дуже чудний нервовий тик.

Кожного разу, коли він хотів що-небудь дістати, рука його, перше ніж доторкнутись до того, чого йому було треба, кидалася раптово вбік, описуючи дивовижний зигзаг. За кілька хвилин цей рух так мене стомив, аж я мусив одвернутись, щоб більше його не бачити.

Я також помітив, що дівчина й за обідом не скидала рукавички з лівої руки.

Після обіду я пішов прогулятись по парку біля водолікарні. Діялося це в Оверні, в маленькому санаторії Ша-тель-Гійон, що ховається в ущелині під високою горою, з якої біжить багато гарячих джерел, вибиваючись з підземного вогнища давнього вулкана. А далі, мов бані,

здіймаються вгору зрізані вершини згаслих кратерів, височіючи понад довгим пасмом гір. Коло Шатель-Гійона починається край з вершинами-банями. Далі видніють шпичасті шпилі й стрімкі скелі. Пюї-де-Мон — найвища поміж цими банями, шпиль Сансі височить над усіма шпилями, а скеля Канталь найбільша з усіх скель.

Було дуже тепло. Я походжав по затіненій алеї, слухаючи, як музиканти з казино розпочинають на горбку, на найвищому в парку місці, вигравати перші пісеньки.

І я побачив, що батько та дочка наближаються до мене повільною ходою. Я привітався з ними, як вітаються звичайно на курортах із сусідами по готелю.

Батько, зараз же зупинившись, запитав мене:

— Чи не могли б ви, добродію, з вашої ласки, показати нам тут місце для прогулянок, щоб було недалеко, не важко дійти і щоб гарна була місцевість. Вибачайте, що надокучаємо вам.

Я зголосився провести їх у долину, де протікає невеличка річка, в глибоку вузьку щілину поміж двома великими, вкритими лісом скелястими схилами.

Вони погодились.

Почали, звичайно, балакати про те, яку силу мають лікувальні води.

— Знаєте, в моєї дочки, — казав батько, — дивна якась хвороба, і ніяк не можна дізнатись, на що саме вона слабує. її мучать незрозумілі нервові припадки. Лікарі то звертають усе на серце, то на печінку, то на спинний мозок. Тепер причину цієї мінливої, мов Протей, хвороби, що набуває кожного разу іншого вигляду, інших ознак, вбачають у шлунку, в тому, мовляв, великому казані, який огріває наше тіло, регулює його

діяльність. От чому ми й прибули сюди. Сам я думаю, що це нерви, не інакше. Як воно не є, а це дуже сумна річ.

Я зараз згадав про жахливий тик у нього в руці й запитав:

— А чи воно не спадкове? Чи в вас у самих не хворі трохи нерви?

Він одказав спокійно:

— В мене?.. Та ні… в мене нерви були завжди дуже спокійні…— А тоді, помовчавши трохи, раптом додав: — Ага! Ви маєте на увазі спазматичний рух у моїй руці, що буває кожного разу, коли я хочу щось узяти? То так на мене вплинула одна страшна подія. Уявіть собі, мою доньку поховали живу!

— А! — спромігся я тільки сказати, вражений, здивований украй.

— Ось як воно сталося, — повів він далі.— З Жюльєтою якийсь час траплялися тяжкі серцеві припадки. Ми вважали, що вона хвора на серце, й приготувалися до найгіршого.

її принесли якось додому холодну, бездиханну, мертву. Вона впала в садку. Лікар констатував смерть. Я сидів біля неї день і дві ночі. Своїми руками поклав її в труну і ікпов за труною до цвинтаря, де її поховали в нашому фамільному склепі. Це сталося на селі, в Лотарінгії.

Я звелів, щоб на неї наділи всі коштовності — браслети, кольє, персні —усі мої подарунки, — і її першу бальну сукню.

Ви повинні розуміти, що діялося в мене на серці, коли я вернувся додому. Вона була в мене одна — дружина моя давно померла. Самотній, напівнепритомний, зайшов я до своєї кімнати і впав у крісло, без думки, без сили — я не міг навіть ворухнутись. Тремтів тільки

скорботою, мов та зруйнована машина. Душа моя була наче кривава рана.

Мій старий лакей Проспер, що допомагав мені класти Жюльєту в труну і виряджав її зі мною на останній спочинок, зайшов тихенько до мене.

— Чи не з’їли б ви чого, пане? — запитав він.

Я мовчки похитав головою. А він знову:

— Не годиться так пане. Так ви можете захворіти. То, може, ви хочете лягти в ліжко?

— Ні, дайте мені спокій, — одказав я.

Він вийшов.

Скільки часу минуло, того я не знаю. О, яка ніч, яка ніч!.. Ставало холодно; вогонь у великому каміні погас, а вітер, зимовий вітер, сильний крижаний вітер із замерзлої рівнини бився в вікно, стукав одноманітно, зловісно.

Скільки часу минуло? Спати я не міг і сидів, пригнічений, прибитий горем, з розплющеними очима, простягти ноги; моє змучене тіло обважніло, а душа заніміла від розпачу. Раптом задзвонив великий дзвінок коло надвірних дверей.

Мене щось неначе підкинуло, аж крісло затріщало піді мною. Дзвін ударив урочисто, важко; голос його розходився хвилями і відлунював у всьому замку, як під склепінням. Я повернувся, поглянув на годинника. Була друга година ночі. Хто б міг прийти в такий час?

А тут знову двічі задзвонив дзвінок. Слуги, певне, не могли одважитись устати. Я взяв свічку й зійшов униз.

— Хто там? — ледве спромігся спитати.

Але й сам засоромився свого боягузтва і повідсовував помалу важкі засувки. Серце так і кидалось у грудях, мені було страшно. Я рвучко відчинив двері і побачив — щось біліло у темряві, якийсь ніби привид.

Я поточився назад, пойнятий смертельним жахом:

— Хто… хто… хто ви такі?

І почув голос:

— Це я, тату.

То була моя дочка, її голос.

Я думав тоді, що збожеволію. Усе відступав назад, а мара вже входила в двері. Я тікав, роблячи рукою, ніби одганяючи її, той рух, що ви ото бачили. Цей рух так у мене й зостався.

Привид промовив:

— Не бійся, тату; я не вмерла. У мене хотіли вкрасти персня і відрізали пальця, потекла кров, я й опритомніла.

І я справді побачив, що вона була залита кров’ю.

Я впав на коліна; мені перехопило віддих, я хлипав, хрипів.

Потім, прийшовши трохи до пам’яті, все ще до такої міри приголомшений, що не розумів іще, який жах і яке щастя випало мені, я повів її в свою кімнату і посадовив у крісло; тоді, хапаючись, задзвонив Просперові — я хотів, щоб він розтопив у каміні, приготував питво та побіг по лікаря.

Нарешті слуга ввійшов; він глянув на мою дочку, розкрив конвульсивно рота з надлюдського страху і гримнув на землю горілиць, мертвий.

То він відчинив склеп, знівечив мою дочку та так і кинув, бо не міг уже знищити слідів свого злочину. Він не потурбувався навіть поставити труну на місце: певний був, зрештою, що я на нього не подумаю, бо я на нього у всьому звірявся.

Ви бачите, добродію, які ми нещасні.

Він замовк.

Запала ніч і оповила маленьку, безлюдну, сумну долину. І від присутності цих дивних істот — дочки, що вернулася з того світу, і батька, що лякає своїми недоладними рухами, — якийсь містичний страх наліг на мене.

Я не знав що казати.

— Яка жахлива подія! — прошепотів я нарешті. Тоді, помовчавши хвилину, додав: — Чи не пора додому? Щось неначе стає холодно.

І ми повернулись до готелю.